



LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ LAISVĖS ATĖMIMO VIETŲ LIGONINĘ

2018-10-24 Nr. 4D-2018/1-749
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2018-06-11 gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą dėl Laisvės atėmimo vietų ligoninės (toliau vadinama – LAVL, Ligoninė) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su jo laikymo sąlygomis, prašymų nagrinėjimu, maitinimu (toliau vadinama – Skundas).

2. Skunde Pareiškėjas nurodė:

2.1. LAVL buvo laikomas nuo 2017-12-07 iki 2018-01-03 ir buvo apgyvendintas kameroje, kurios durų anga yra siauresnė nei neįgaliojo vežimėlio plotis, todėl Pareiškėjas neturėjo galimybės savarankiškai patekti į sanitarinį mazgą, kuris netgi nėra pritaikytas neįgaliojo poreikiams (nėra rankenų, atramų).

2.2. 2017 m. gruodžio 7, 15, 24 dienomis Pareiškėjas buvo stebimas visą parą, nes buvo neuždengtas kameros duryse esantis stebėjimo langelis.

2.3. Tiekiamas maistas yra netinkamos kokybės, neatitinka nustatytų fiziologinių normų, vieną kartą sriuboje Pareiškėjas rado musę; tačiau administracija keliamų problemų nesprenžia.

2.4. Atvykus į LAVL iš Pareiškėjo buvo paimti asmeniniai daiktai su kuprine ir rankine bei padėti į sandėlį, nors paimtais daiktais naudotis galima. Taip pat buvo paimtas maistas, nors pagal gydytojų rekomendacijas jis turėjo teisę turėti su savimi maisto.

2.5. Kameroje nėra lentynų arba kabyklų, kur būtų galima laikyti asmeninius daiktus; taip pat nėra stalo, todėl valgant visiems tenka dėti maistą ant lovos. Be to, duše vandens temperatūra per žema, nėra kilimėlio, todėl galima paslysti.

2.6. Jis negavo LAVL administracijos atsakymų į 2017-12-15, 2017-12-18 prašymus; į 2017-12-27, 2017-12-28 skundus; į 2017-12-30 ir 2018-01-01 pareiškimus.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo išnagrinėti jo skundą.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos aplinkybės

4. Seimo kontrolieriaus 2018-06-20 rašte Nr. 4D-2018/1-749/3D-1723 Pareiškėjui buvo paaiškinta, kad, vadovaujantis Seimo kontrolierių įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 3 punktu, kuriame nustatyta, jog Seimo kontrolierius priima sprendimą atsisakyti nagrinėti skundą, jeigu padaro išvadą, kad skunde nurodytų aplinkybių tyrimas nepriklauso Seimo kontrolieriaus kompetencijai,

atsisakoma tirti skundą dėl laikymo sąlygų, kiek tai susiję su atitikimu higienos normų reikalavimams, ir dėl maisto tiekimo bei kokybės, nes šias skundo aplinkybes turėtų nagrinėti Nacionalinis visuomenės sveikatos centras ir Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba arba Regionų apygardos administracinis teismas.

5. Seimo kontrolierius 2018-07-05 raštu Nr. 4D-2018/1-749/3D-1856 kreipėsi į LAVL administraciją, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigoje 2018-07-26 buvo gautas LAVL administracijos 2018-07-23 raštas Nr. S-3604, kuriame nurodoma:

5.1. „Pareiškėjas nuo 2017-12-07 iki 2018-01-03 buvo laikomas [...] korpuso (Slaugos ir palaikomojo gydymo skyrius (toliau – Slaugos skyrius) gyvenamojoje patalpoje Nr. [...] [...]“.

Gyvenamosios patalpos Nr. [...], kurioje buvo laikomas Pareiškėjas, durų angos plotis (104 cm) yra didesnis nei standartinio neįgaliojo vežimėlio plotis (62 cm), vežimėlis pro kameros duris pratelpa [...]. Pareiškėjas galėjo vežimėliu privažiuoti prie pat sanitarinio mazgo durų (plotis 64 cm) arba / ir į vidų patekti alkūninių ramentų arba vaikštynės (plotis 42 cm) pagalba, todėl buvo užtikrinamas Pareiškėjo patekimas į sanitarinį mazgą pagal poreikius.“

5.2. „Vadovaujantis Pareiškėją gydžiusio gydytojo D. K. 2018-07-19 medicininio pažymėjimu Nr. [...] [...], Pareiškėjas buvimo Ligoninėje metu gyvenamojoje patalpoje galėjo judėti alkūninių ramentų arba neįgaliojo vežimėlio pagalba, už gyvenamosios patalpos ribų judėdavo tik neįgaliojo vežimėlio pagalba.“

5.3. „Ligoninėje sanitarinio mazgo kabinos įrengtos laikantis Pataisos įstaigų įrengimo ir eksploatavimo taisyklių (toliau – Eksploatavimo taisyklės), patvirtintų Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2011 m. kovo 3 d. įsakymu Nr. V-82, 16.5 papunkčio nuostatų: „Įrengiant naujas arba rekonstruojant ar kapitaliai remontuojant esamas kameras, kameroje turi būti įrengiamos ne mažesnės kaip 100 x 142 cm ploto sanitarinio mazgo kabinos. Sanitarinio mazgo kabinoje įrengiamas metalinis praustuvas ir unitazas arba nerūdijančio plieno klozetas. Sienos dengiamos glazūruotomis plytelėmis, grindys dengiamos glazūruotomis arba akmens masės plytelėmis.“

Slaugos skyriuje dalyje gyvenamųjų patalpų įrengtos sanitarinio mazgo kabinos, pritaikytos neįgaliesiems, t. y. įrengtos atramos, rankenos [...]. Neįgaliųjų reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Neįgaliųjų departamentas) atstovai 2018-04-10 lankėsi Ligoninėje ir vertino fizinės aplinkos pritaikymą nuteistiems neįgaliesiems įstaigoje. Vadovaujantis jų 2018-04-16 raštu Nr. (1.13.)-SD-763 [...], „įvertinus faktinę situaciją nustatyta, kad fizinė aplinka nuteistiems neįgaliesiems šioje įstaigoje yra pritaikyta pakankamai: įrengtas liftas, pritaikyti vonios / tualetų kambariai (su ranktūriais ir pagalbos iškvietimo sistema), yra galimybė pasinaudoti pagalbininkų – įstaigos darbuotojų paslaugomis.“

Dušo patalpa, pritaikyta neįgaliųjų poreikiams, įrengta 13 korpuso 3 aukšte, atsižvelgiant į Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2017-06-07 įsakymu Nr. V-245 patvirtintas Laisvės atėmimo vietų patalpų aprūpinimo baldais ir kitu inventoriumi normas (toliau – Aprūpinimo normos). Dušo patalpoje yra kilimėliai. Į dušo patalpą pacientas lydimas budinčio pareigūno bei judėti su neįgaliojo vežimėliu padeda gydomojo skyriaus tvarkinys.“

5.4. „Ligoninės gyvenamųjų patalpų duryse įrengti stebėjimo langeliai pagal Eksploatavimo taisyklių 17.3 papunkčio reikalavimus: „Viršutinėje išorinių durų dalyje, ne mažesniame kaip 150 cm aukštyje nuo grindų, įrengiamas stebėjimo langelis arba akutė ir užskleidžiamas langelis maistui, knygoms ir kitiems daiktams perduoti. Stiklinis stebėjimo langelis apklijuojamas apsaugine plėvele ir gali būti užtemdytas. Išorinėje durų pusėje gali būti numatytas stebėjimo langelio uždengimas plieniniu lakštu, kuris uždarytoje ir atidarytoje padėtyse neturi išsikišti iš durų plokštumos. Užskleidžiamo langelio maistui, knygoms ir kitiems daiktams perduoti durelės turi atsідaryti tiksliai į koridoriaus pusę ir turi būti rakinamos. Langelių konstrukcijos turi būti tokios, kad jų negalima būtų išmontuoti iš vidinės kameros pusės.“

Vadovaujantis Laisvės atėmimo vietų apsaugos ir priežiūros instrukcija, patvirtinta

Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2014 m. rugsėjo 10 d. įsakymu Nr. V-362: „6. Laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų priežiūra – visuma organizacinių, inžinerinių ir techninių priemonių bei pareigūnų veiksmų, kuriais siekiama užtikrinti laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų nuolatinę elgesio kontrolę. 7. asmenų, laikomų laisvės atėmimo vietose, priežiūrą sudaro: 7.1. asmenų, laikomų laisvės atėmimo vietose, nuolatinė elgesio kontrolė jų buvimo vietose“. Todėl Pareiškėjui buvo vykdoma įprastinė apsauga ir priežiūra, netaikant specialių reikalavimų [...].“

5.5. „Vadovaujantis Laisvės atėmimo vietų ligoninės vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Ligoninės direktoriaus 2017 m. vasario 28 d. įsakymu Nr. V-39, 17 punktu: „Infekcijų ir užkrečiamų ligų prevencijos ir kontrolės tikslais, pacientų asmeniniai drabužiai (kitos aprangos dalys) ir avalynė, išskyrus apatinį trikotažą, marškinėlius, pižamą (skirtą miegui), kojines ir vieną porą batų, paliekami saugoti Ligoninės daiktų saugojimui skirtose patalpose, išduodant Perduotų saugoti ir turimų daiktų kvitą (2 priedas). Pacientų asmeniniai drabužiai (kitos aprangos dalys) ir avalynė gali būti išduodami tik raštiškai paprašius ir gavus Ligoninės administracijos leidimą“. Pažymime, kad, infekcijų ir užkrečiamų ligų prevencijos ir kontrolės tikslais, daiktai, kurie nėra numatyti tarp leidžiamų su savimi pasiimti daiktų, yra saugomi Ligoninės sandėlyje kartu su suimtųjų (nuteistųjų) kuprinėmis, krepšiais, lagaminais, kuriuose jie atsivežė daiktus.

Atvykusiems gydytis pacientams į Ligoninę daiktai paimami ir išduodami vadovaujantis Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių (toliau – Taisyklės), patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2003 m. liepos 2 d. įsakymu Nr. 194, 57¹ punkto nuostatomis: laikinai išvykstantiems iš pataisos įstaigos į Ligoninę arba kitą asmens sveikatos priežiūros įstaigą leidžiama pasiimti greitai gendančių maisto produktų ir šių taisyklių 18 priedo 3 punkte bei 2.2, 2.6, 4.1, 4.2, 4.3, 4.9, 4.13, 4.15, 4.19 ir 5.5 papunkčiuose nurodytų drabužių, higienos ir kitų reikmenų. Vadovaujantis Taisyklių 76 punktu, „nuteistiesiems, kurių gydymo laisvės atėmimo vietų ligoninėje trukmė neviršija 60 dienų, leidžiama įsigyti ir turėti tik šių taisyklių 18 priedo 3 punkte bei 2.2, 2.6, 4.1, 4.2, 4.3, 4.9, 4.13, 4.15, 4.19 ir 5.5 papunkčiuose nurodytų drabužių, higienos ir kitų reikmenų. Gydytojui rekomendavus, jiems leidžiama vartoti iš pataisos įstaigos atsivežtų ir (ar) įsigyti šių taisyklių 18 priede nurodytų maisto produktų. Į Laisvės atėmimo vietų ligoninę nuteistojo atsivežti maisto produktai, kurių vartoti jam nerekomenduoja gydytojas, sunaikinami šių taisyklių 59 punkte nustatyta tvarka“. Atkreiptinas dėmesys, kad Ligoninėje visiems pacientams yra užtikrinamas maitinimas 3 kartus per parą.

Patikrinus atvykimo į įstaigą duomenis, nustatyta, kad Pareiškėjui, atvykus į Ligoninę 2017 m. gruodžio 7 d., pagal pridutų daiktų kvitą Nr. PS-16276 [...] po kratos buvo grąžinti greitai gendantys produktai, t. y. duona, silkė, lašiniai sūdyti. Visi kiti Pareiškėjo turėti daiktai, kurie nėra numatyti Taisyklėse kaip galimi turėti su savimi, buvo perduoti į sandėlį, remiantis aukščiau nurodytais Taisyklių punktais. Pažymime, kad Ligoninės 2017-12-07 Suimtojo (nuteistojo) asmens kratos protokole Nr. PS-16277 [...] nurodyta, kad Pareiškėjas pretenzijų dėl kratos neturi ir tai patvirtino savo parašu.“

5.6. „Ligoninėje pacientai laikomi tik teisės aktų nustatyta tvarka licencijuotose gydymųjų skyrių gyvenamosiose patalpose (kamerų tipo gyvenamosios patalpos ir kamerų tipo palatos), kurios yra įrengtos ir aprūpintos baldais ir kietuoju inventoriu pagal teisės aktų reikalavimus ir atitinka tuo metu galiojančių higienos normų reikalavimus. Visose Ligoninės naujai įrengtose ar remontuotose gydymųjų skyrių gyvenamosiose patalpose, vadovaujantis Lietuvos higienos normos HN 47:2011 „Asmens sveikatos priežiūros įstaigos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ [...] 21 punktu, „kiekvienam pacientui turi būti spintelė paciento asmeniniams daiktams laikyti bei spinta (ar atskira spintos dalis) arba kabykla viršutiniams drabužiams kabinti“, stalai nenumatomi ir Lietuvos higienos normoje HN 134:2015 „Laisvės atėmimo vietų ir teritorinių policijos įstaigų areštinių sveikatos saugos reikalavimai“ [...].

Taigi gydymųjų skyrių kiekvienoje gyvenamojoje patalpoje (ir Slaugos skyriaus Pareiškėjo gyvenamojoje kameroje Nr. [...]) yra sieninė viršutinių drabužių pakaba, šalia lovos prie grindų pritvirtinta stalo aukščio spintelė asmeniniams daiktams laikyti, kurios viduje lentynose galima laikyti daiktus, o ant spintelės paviršiaus galima valgyti ir rašyti laiškus bei skundus.

Norime pabrėžti, kad Ligoninėje yra teikiamos asmens sveikatos priežiūros paslaugos pacientams, sergantiems įvairiomis ligomis, todėl, siekiant užtikrinti gydomųjų skyrių higieną, sterilumą ir tvarką bei prieinamumą prie paciento teikiant būtinąją medicinos pagalbą, patalpose, kietasis inventorių turi būti apribotas laikantis minimalių įrengimo baldais ir kitu kietuoju inventoriu reikalavimų, užtikrinant pacientams galimybę būtinoms daiktams ir maisto produktams susidėti.

Neįgaliųjų departamento atstovai 2018-04-10 vizito metu taip pat aptarė papildomų baldų (pvz., stalo) poreikį nuteistiesiems: „Įvertinus sąlyginai nedideles neįgaliųjų nuteistųjų gyvenamąsias patalpas, jose gyvenančiųjų skaičių ir jų norą nevaržomai judėti bei siekiant užtikrinti įstaigos personalo teikiamas sveikatos paslaugas, pasitelkiant įrangą ar inventorių, papildomų baldų atsisakyta. Bendrai visa esama aplinka yra orientuota į įstaigos teikiamas sveikatos priežiūros ir stacionaro paslaugas.“

Ligoninės administracija, atsižvelgdama į Ligoninėje atvykstančių visuomenės sveikatos specialistų rekomendacijas ir pastabas bei įsigaliojus naujiems teisės aktams, sprendžia klausimą dėl gyvenamųjų patalpų aprūpinimo papildomu inventoriu pagal Ligoninės finansines galimybes. Atsižvelgiant į Aprūpinimo normas ir siekiant pagerinti pacientų buitį, stalų pirkimas įtrauktas į 2018 metų viešųjų pirkimų planą.“

5.7. „Suimtieji ir nuteistieji visuose tardymo izoliatoriuose, pataisos namuose ir kalėjimuose maitinami, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. sausio 9 d. nutarimu Nr. 14 „Dėl fiziologinių mitybos normų asmenims, laikomiems kardomojo kalinimo ir laisvės atėmimo vietose, patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2002 m. rugsėjo 23 d. įsakymu Nr. 253 „Dėl skiriamų maisto produktų vidutinių paros kiekių ir paros maitinimo išlaidų normų asmenims, laikomiems kardomojo kalinimo ir laisvės atėmimo vietose, patvirtinimo“ ir Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2006 m. gegužės 2 d. įsakymu Nr. 4/07-117 „Dėl Asmenų, laikomų kardomojo kalinimo ir laisvės atėmimo vietose, maitinimo organizavimo taisyklių patvirtinimo“ patvirtintomis mitybos normomis. Ligoninėje maitinimas organizuojamas pagal valgiaraščius, patvirtintus Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2017 m. lapkričio 7 d. įsakymu Nr. V-447, kuriuose nurodyti patiekalų svoriai ir maisto produktų kiekiai. Valgiaraščiuose nurodyti patiekalai gaminami pagal patvirtintas patiekalų receptūras, panaudojant maisto produktus ir žaliavas pagal valgiaraščiuose nurodytus kiekius, atsižvelgiant į suimtųjų ir nuteistųjų skaičių. Be to, Ligoninė reguliariai du kartus per metus atlieka maisto laboratorinius tyrimus. Nustačius pažeidimų, jie nedelsiant šalinami. Ligoninės atsakingi už maitinimo organizavimą asmenys tikrina pristatyto maisto svorį, temperatūrą, jusliniu būdu įvertina pagaminto maisto kokybę ir pasirašo Pagaminto maisto kokybės įvertinimo žurnale. Turint nusiskundimų dėl maisto kokybės ar kiekio, reikia iš karto kreiptis į Ligoninės Apsaugos ir priežiūros skyriaus vyriausiąjį specialistą, atliekantį direktoriaus budinčiojo padėjėjo pareigas, kai tik susidarė minėtos aplinkybės.“

5.8. „Patikrinus Ligoninės Socialinės reabilitacijos skyriaus Nuteistųjų rašytinių pasiūlymų, prašymų (pareiškimų), peticijų ir skundų registrą (pridedamos kopijos), nustatyta, kad Pareiškėjas nepateikė Ligoninės administracijai 2017-12-15 ir 2017-12-18 prašymų, 2017-12-27 ir 2017-12-28 skundų, 2017-12-30 ir 2018-01-01 pareiškimų. Duomenų, jog Pareiškėjo teikiami prašymai, skundai ir pareiškimai registruojami netinkamai, Ligoninės administracija neturi.“

Skundo tyrimui reikšmingi teisės aktai

6. 2007 m. kovo 30 d. Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos ir jos Fakultatyvaus protokolo (toliau vadinama ir – Konvencija):

1 straipsnis. Tikslas – „Šios Konvencijos tikslas – skatinti, apsaugoti ir užtikrinti visų neįgaliųjų visapusišką ir lygiateisį naudojimąsi visomis žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis, taip pat *skatinti pagarbą šių asmenų prigimtiniam orumui*. [...]“;

4 straipsnis – „1. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, įsipareigoja užtikrinti ir skatinti

visapusišką visų neįgaliųjų visų žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių įgyvendinimą be jokios diskriminacijos dėl neįgalumo. Šiuo tikslu valstybės, šios Konvencijos Šalys, įsipareigoja: a) imtis visų įstatymų leidybos, administracinių ir kitokių priemonių, kad būtų įgyvendintos šios Konvencijos pripažintos teisės; b) imtis visų atitinkamų priemonių, įskaitant įstatymų leidybos priemones, kad būtų pakeisti ar panaikinti galiojantys įstatymai, kiti teisės aktai, papročiai ir praktika, diskriminuojantys neįgaliuosius; c) atsižvelgti į neįgaliųjų žmogaus teisių apsaugą ir skatinimą visose politikos srityse ir programose; d) nesiimti jokių veiksmų ar praktikos, kurie būtų nesuderinami su šia Konvencija, ir užtikrinti, kad valstybės valdžios institucijos ir įstaigos veiktų pagal šios Konvencijos nuostatas [...]“;

9 straipsnis. Prieinamumas – „1. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, siekdamos, kad neįgalieji galėtų gyventi savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse, imasi atitinkamų priemonių, kad užtikrintų neįgaliesiems lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą tiek miesto, tiek kaimo vietovėse. Šios priemonės, kurios apima prieinamumo kliūčių ir trukdžių nustatymą ir pašalinimą, *inter alia* taikomos: a) pastatams, keliams, transporto priemonėms ir kitokiems vidaus ir lauko objektams, įskaitant mokyklas, būstą, medicinos įstaigas ir darbo vietas [...]“;

14 straipsnis. Asmens laisvė ir saugumas – „2. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, užtikrina, kad jeigu neįgaliesiems bet kokio proceso pagrindu yra atimama laisvė, jie lygiai su kitais asmenimis turėtų teisę į garantijas pagal tarptautinę žmogaus teisių teisę ir su jais turi būti elgiamasi laikantis šios Konvencijos tikslų ir principų, *įskaitant tinkamą sąlygų pritaikymą*.“

7. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinama – BVK):

10 straipsnis. Nuteistųjų teisinė padėtis – „1. Bausmes atliekantys Lietuvos Respublikos piliečiai turi visas Lietuvos Respublikos piliečiams įstatymų nustatytas teises, laisves ir pareigas su apribojimais, kuriuos numato Lietuvos Respublikos įstatymai ir teismo nuosprendis. [...]“;

112 straipsnis. Pataisos įstaigų režimas ir pagrindiniai jo reikalavimai – „1. Režimas – tai diferencijuotų laisvės atėmimo bausmės vykdymo sąlygų ir šią bausmę atliekančių nuteistųjų elgesio taisyklių visuma. 2. Pagrindiniai pataisos įstaigų režimo reikalavimai yra šie: būtinas nuteistųjų izoliavimas ir nuolatinė jų priežiūra; reikalavimas nuteistiesiems tiksliai ir nenukrypstamai atlikti savo pareigas; skirtingų laikymo sąlygų sudarymas atsižvelgiant į nuteistojo padaryto nusikaltimo pavojingumą ir pobūdį, nuteistojo asmenybę ir elgesį bausmės atlikimo metu. [...]“;

173 straipsnis. Arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes atliekančių nuteistųjų materialinis buitinis aprūpinimas – „1. Arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes atliekantiems nuteistiesiems užtikrinamos reikiamos gyvenamųjų patalpų ir buities sąlygos, atitinkančios Lietuvos Respublikos higienos normas. [...] 5. [...] neįgaliesiems, taip pat laisvės atėmimo vietų ligoninėse gydomiems nuteistiesiems sudaromos geresnės gyvenamųjų patalpų ir buities sąlygos. [...]“

8. Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo (toliau vadinama – Socialinės integracijos įstatymas):

1 straipsnis. Įstatymo tikslas – „1. Šio Įstatymo tikslas – užtikrinti neįgaliųjų lygias teises ir galimybes visuomenėje, nustatyti neįgaliųjų socialinės integracijos principus, apibrėžti socialinės integracijos sistemą ir jos prielaidas bei sąlygas, neįgaliųjų socialinę integraciją įgyvendinančias institucijas, neįgalumo lygio ir darbingumo lygio nustatymą, profesinės rehabilitacijos paslaugų teikimą, specialiųjų poreikių nustatymo ir tenkinimo principus“;

11 straipsnis. Aplinkos prieinamumas – „1. Reikalavimai dėl neįgaliesiems fiziškai tinkamos aplinkos visose gyvenimo srityse įgyvendinami atliekant teritorijų planavimą ir statinių projektavimą bei viešosios paskirties pastatų, būsto ir jo aplinkos, viešojo transporto objektų, skirtų keleiviams aptarnauti, ir jų infrastruktūros, informacinės aplinkos pritaikymą neįgaliųjų specialiesiems poreikiams. 2. Už aplinkos pritaikymo neįgaliųjų specialiesiems poreikiams statybos

normatyvinių techninių dokumentų parengimą ir jų įgyvendinimo priežiūrą atsako Aplinkos ministerija.“

9. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. birželio 14 d. įsakymo Nr. 317 „Dėl STR 2.03.01:2001 „Statiniai ir teritorijos. Reikalavimai žmonių su negalia reikmėms“ patvirtinimo“ (toliau vadinama – STR):

1 punktas – „Statybos techninis reglamentas STR 2.03.01:2001 „Statiniai ir teritorijos. Reikalavimai žmonių su negalia reikmėms“ (toliau – reglamentas) nustato reikalavimus rengiant statinių, nurodytų Reglamento 1 priede, statybos, rekonstravimo, pastato atnaujinimo (modernizavimo), kapitalinio remonto, supaprastintą statybos, supaprastintą rekonstravimo projektus, kapitalinio remonto aprašą, paprastojo remonto projektą ar paprastojo remonto aprašą arba keičiant statinių paskirtį į nurodytą reglamento 1 priede paskirtį. Atnaujinant (modernizuojant), rekonstruojant ar remontuojant reglamento 1 priede nurodytus statinius, reglamento nuostatos taikomos tik atnaujinimo (modernizavimo), rekonstravimo ar remonto metu pertvarkomoms statinio dalims, šiuo atveju sprendimas pritaikyti daugiabučio namo bendrojo naudojimo objektus neįgaliųjų specialiesiems poreikiams priimamas Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo [17.1] 11 straipsnio 3 dalies nustatyta tvarka“;

18.16 punktas – „[...] žmonės su negalia (toliau – ŽN) (vietoj anksčiau vartoto termino „invalidai“) – žmonės, kuriems yra sutrikusios kūno dalių ir organų funkcijos, įskaitant judėjimo, regos, klausos, manipuliavimo sutrikimus, iš dalies ar visiškai apribojančius žmonių galimybę judėti, orientuotis ir naudotis materialiosios aplinkos elementais“;

105 punktas – „Duris į tualetų, prausyklų patalpas ir ŽN pritaikytas tualetų kabinas būtina įrengti, kaip nustatyta 136, 137 p.“;

106 punktas – „Tualetų kabinų patalpoje takas palei kabinas turi būti ne siauresnis kaip 1 500 mm. ŽN pritaikytos kabinos dydis turi būti toks, kad, sumontavus būtinus prietaisus (unitazą, kriauklę, dušą ir kt.), kabinoje liktų laisvas 1 500 mm skersmens plotas vežimėliui važiuoti. Būtina įvertinti tai, kad važiuojant po kai kuriais sanitariniais prietaisais gali palįsti priekiniai vežimėlio rateliai“;

107 punktas– „Unitazas turi būti pastatytas taip, kad iš vieno jo šono liktų ne siauresnis kaip 900 mm tarpas vežimėliui pastatyti. Unitazas turi būti pastatytas ne arčiau kaip 300 mm iki šoninės sienos ar pertvaros. Unitazo viršus turi būti 430–520 mm aukštyje nuo grindų paviršiaus. Šalia unitazo ant kabinos sienos 1 000–1 200 mm nuo grindų paviršiaus būtina pritvirtinti 2–3 kablius viršutiniams drabužiams, ramentams ar krepšiui pakabinti. Abipus unitazo 800 mm–900 mm aukštyje nuo grindų turi būti įrengti atlenkiami ar pasukami horizontalūs turėklai su alkūnramsčiais. Ant kabinos sienos būtina įrengti lanksčią dušo žarną su dušo galvute, grindyse – angą vandeniui išbėgti. ŽN pritaikytos kabinos durys turi atsidaryti į išorę“;

110 punktas – „Praustuvų patalpoje ŽN turi būti pritaikytas ne mažiau kaip vienas praustuvas. Jis turi būti pakabintas ne arčiau kaip 300 mm nuo šoninės sienos; praustuvo viršus turi būti 750–850 mm aukštyje nuo grindų paviršiaus. Prieš praustuvą būtina palikti ne mažesnę kaip 1 200 mm x 900 mm dydžio aikštelę ŽN su vežimėliu privažiuoti. Abipus ŽN pritaikyto praustuvo 800 mm–900 mm aukštyje reikia pritvirtinti turėklus (129–132 p.)“;

116 punktas – „ŽN pritaikytas panduso plotis turi būti ne mažesnis kaip 1 200 mm, matuojant atstumą tarp turėklų ir tarp apsauginių bortelių“;

118 punktas – „ŽN pritaikyto panduso pradžioje bei pabaigoje ir ten, kur panduso juosta keičia kryptį, turi būti įrengta poilsio aikštelė ne mažesnė kaip 1 500 x 1 500 mm. Kai panduso juosta nekeičia krypties, ne rečiau kaip kas 9 000 mm panduso juostos ilgio ir ne rečiau kaip kas 750 mm vertikalaus pakilimo turi būti įrengta poilsio aikštelė, kurios ilgis būtų ne mažesnis nei 1 500 mm, o plotis ne mažesnis už panduso juostos plotį. Panduso ir kiekvienos jo juostos viršuje bei apačioje turi būti įrengtas išpėjamas paviršius (žr. 134 p.). Išpėjamas paviršius turi būti panduso pločio ir 600 mm ilgio“;

133 punktas – „ŽN judėjimo trasų paviršiai turi būti lygūs, kieti, pakankamai šiurkštūs, neslidūs, neklampūs, iš nebirių (ne smėlio, ne žvyro) ir saikingai rievėtų medžiagų. Dangos iš

plokščių ar plytelių turi būti lygios, siūlės tarp plytelių ne platesnės nei 15 mm. ŽN pritaikytose trasose ir zonose esančių grotų, dangčių ir pan. kiaurymės negali būti platesnės kaip 15 mm“;

136 punktas – „ŽN pritaikytų durų, jas atidarius, angos beklūtis plotis, matuojant tarp varčios ir staktos vidaus, turi būti ne mažesnis kaip 850 mm. Jei durys yra dvivėrės neautomatinės, varstomosios varčios plotis turi būti toks, kad ją atidarius beklūtis angos plotis būtų ne mažesnis kaip 850 mm. Slenksčiai ties lauko durimis turi būti įrengiami ne aukštesni nei 20 mm. Durys pastato viduje turi būti be slenksčių. Prie durų, kurios atsidaro ne automatiškai, būtina palikti aikštelę ŽN vežimėliui važiuoti.“

10. LAVL nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2014 m. kovo 6 d. įsakymu Nr. 1R-65:

1 punktas – „Laisvės atėmimo vietų ligoninė yra Kalėjimų departamentui prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos pavaldi biudžetinė įstaiga, kurios paskirtis – ambulatorinių ir stacionarių asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimas asmenims, kuriems paskirta kardomoji priemonė – suėmimas, ir arešto bei laisvės atėmimo bausmės atliekantiems nuteistiesiems (toliau – pacientai), užtikrinant kardomosios priemonės – suėmimo, arešto ir laisvės atėmimo bausmių vykdymą.“

11. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011 m. liepos 29 d. įsakymo Nr. V-737 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 47:2011 „Asmens sveikatos priežiūros įstaigos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“ (toliau vadinama – HN 47:2011):

21 punktas. „Palatoje kiekvienam pacientui turi būti spintelė paciento asmeniniams daiktams laikyti bei spinta (ar atskira spintos dalis) arba kabykla viršutiniams drabužiams kabinti.“

12. Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2003 m. liepos 2 d. įsakymu Nr. 194, numatyta:

„57¹. Laikiniai išvykstantiems iš pataisos įstaigos į tardymo izoliatorių nuteistiesiems leidžiama pasiimti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų, o laikiniai išvykstantiems į laisvės atėmimo vietų ligoninę arba kitą asmens sveikatos priežiūros įstaigą – greitai gendančių maisto produktų ir šių taisyklių 18 priedo 3 punkte bei 2.2, 2.6, 4.1, 4.2, 4.3, 4.9, 4.13, 4.15, 4.19 ir 5.5 papunkčiuose nurodytų drabužių, higienos ir kitų reikmenų. Laikiniai išvykstančio iš pataisos įstaigos nuteistojo pasiimamų daiktų bendroji masė neturi viršyti 10 kilogramų.

Į šio punkto pirmojoje pastraipoje nurodytą svorį neįskaičiuojama administracinės, civilinės ir (ar) baudžiamosios bylos medžiaga. Daiktai, kurių nuteistasis nepasiima laikinai išvykdamas iš pataisos įstaigos, perduodami saugoti ir nuteistajam gražinami jam sugrįžus į pataisos įstaigą. Nuteistojo palikti greitai gendantys maisto produktai sunaikinami.

Šio punkto pirmojoje pastraipoje nurodytiems nuteistiesiems negrįžus į pataisos įstaigą per 30 dienų nuo išvykimo dienos, pataisos įstaigos administracija per penkias darbo dienas persiunčia šioje įstaigoje saugomus nuteistojo daiktus į laisvės atėmimo vietų įstaigą, kurioje tuo metu yra nuteistasis, išskyrus atvejus, kai dėl objektyvių priežasčių nuteistojo laikino išvykimo iš pataisos įstaigos laikas pratęstas, bet ne ilgiau kaip 60 dienų nuo jo išvykimo iš pataisos įstaigos dienos. Jei laikino išvykimo iš pataisos įstaigos metu baigiasi nuteistojo bausmės atlikimo terminas arba jis paleidžiamas iš pataisos įstaigos, nuteistojo daiktai toliau saugomi pataisos įstaigoje, kol juos pasiims nuteistasis arba jo nurodytas asmuo, bet ne ilgiau kaip vieną mėnesį. Jei per vieną mėnesį daiktai neatsiimami, jie sunaikinami šių taisyklių 59 punkte nustatyta tvarka.“

Tyrimui reikšminga Lietuvos Respublikos teismų praktika

13. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau vadinama – LVAT) 2014 m. birželio 4 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-442-546-14:

„Konvencijos 3 straipsnis, kuris nustato, kad niekas negali būti kankinamas, patirti nežmoniška ar žeminanti jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas. EŽTT savo jurisprudencijoje ne kartą yra išaiškinęs, kad Konvencija įpareigoja valstybę užtikrinti, kad asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi garantuoti, kad kalinami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, kad jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalinamu (žr. pvz., EŽTT 2000 m. spalio 26 d. sprendimą byloje *Kudla prieš Lenkiją*, bylos Nr. 30210/96, 2001 m. liepos 24 d. sprendimą V. prieš Lietuvą, bylos Nr. 44558/98). Pagal EŽTT suformuotą praktiką tam, kad netinkamas elgesys patektų į Konvencijos 3 straipsnio reguliavimo sritį, jis turi pasiekti minimalų žiaurumo lygį. Šio minimalaus žiaurumo lygio vertinimas yra reliatyvus; jis priklauso nuo visų bylos aplinkybių, tokių kaip elgesio trukmė, jo fizinis ir psichinis poveikis ir tam tikrais atvejais nukentėjusiojo lytis, amžius bei jo sveikatos būklė. Be to, sprenddamas, ar elgesys pagal Konvencijos 3 straipsnį yra žeminantis orumą, teismas atsižvelgia į tai, ar jo tikslas yra pažeminti asmenį ir ar tai neigiamai paveikė asmenį su Konvencijos 3 straipsniu nesuderinamu būdu (žr., pvz., EŽTT 2001 m. balandžio 21 d. sprendimą *Peers prieš Graikiją*, bylos Nr. 28524/95).“

Tyrimo išvados

14. Atsižvelgiant į Skunde nurodytas aplinkybes, tyrimo metu surinktą informaciją ir teisinį reglamentavimą, tyrimo išvados bus pateikiamos dėl kiekvienos iš šių dalių atskirai:

14.1. dėl Pareiškėjo teisės į aplinkos prieinamumą tinkamo užtikrinimo;

14.2. dėl LAVL administracijos veiksmų paimant asmeninius daiktus ir teikiant atsakymus į skundus bei prašymus.

Dėl Pareiškėjo teisės į aplinkos prieinamumą tinkamo užtikrinimo

15. Skunde Pareiškėjas Seimo kontrolieriui nurodė, kad LAVL buvo laikomas kameroje, kurios durų angos plotis į sanitarinį mazgą yra siauresnis nei neįgaliojo vežimėlio plotis, todėl negalėjo patekti į sanitarinį mazgą pagal poreikį. Sanitariniame mazge nėra jokių rankenų ir atramų, kad būtų galima įsikibti ir laikytis. Skunde taip pat teigiama, kad palatoje nėra lentynų ar kabyklų rūbams, nėra ir stalo.

16. Tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas jo skundžiamu laikotarpiu buvo apgyvendintas palatoje Nr. [...]. Pro palatos duris išvažiuoti su neįgaliojo vežimėliu galima, nes angos plotis yra didesnis nei neįgaliojo vežimėlio, tačiau įvažiuoti į sanitarinį mazgą su neįgaliojo vežimėliu neįmanoma dėl per siauros durų angos. Pareiškėjas galėjo tik privažiuoti prie sanitarinio mazgo durų, o į vidų galėdavo patekti tik naudodamasis alkūniniais ramentais arba vaikštyne.

Iš Seimo kontrolieriui pateikto medicininio pažymėjimo (kopijos) turinio nustatyta, kad nuteistasis už gyvenamosios patalpos ribų galėjo judėti tik neįgaliojo vežimėliu, palatoje judėjo naudodamasis alkūniniais ramentais arba vežimėliu.

LAVL administracija paaiškino, kad tik dalyje gyvenamųjų patalpų sanitarinio mazgo kabinos pritaikytos neįgaliesiems, ten įrengtos rankenos ir atramos. Neįgaliųjų poreikiams pritaikyta dušo patalpa yra įrengta tame pačiame korpusė ir aukšte, kur buvo apgyvendintas Pareiškėjas. Į dušo patalpą neįgalius nuteistuosius lydi budintis pareigūnas bei Gydomojo skyriaus tvarkinys.

17. Skundo tyrimo metu Seimo kontrolieriaus įgalioti patarėjai LAVL atliko patikrinimus, kurių metu apžiūrėjus dušo patalpą, esančią trečiajame aukšte, nustatyta, jog ši patalpa yra

pritaikyta judėjimo negalią turintiems asmenims, t. y., patalpoje yra įrengti ranktūriai, kėdutė, lentynėlė, plotas prie patalpos ir patalpoje vizualiai tinkamas asmenims, judantiems neįgaliojo vežimėliu įvažiuoti ir judėti šioje patalpoje.

Skundo tyrimo metu Seimo kontrolieriaus įgalioti patarėjai, būdami LAVL, buitiniu metru atliko matavimus ir nustatė, kad sanitarinė patalpa, t. y., tualetu patalpa, esanti palatoje Nr. [...], kuria naudojosi Pareiškėjas, akivaizdžiai neatitinka STR 136 punkto reikalavimų, pagal kuriuos tualetu durų, jas atidarius, angos beklūtis plotis tarp varčios ir staktos vidaus turi būti ne mažiau kaip 850 mm. Patikrinus nustatyta, kad angos beklūtis plotis tarp varčios ir staktos vidaus – apie 620 mm (LAVL administracijos teigimu – 640 mm). Pažymėtina, jog pro tokio pločio duris neįgaliojo vežimėliu įvažiuoti neįmanoma.

18. Pažymėtina, kad neįgaliųjų teisė į aplinkos prieinamumą yra įtvirtinta Konvencijoje bei Socialinės integracijos įstatyme (šios pažymos 10 ir 12 punktai). Nepaisant to, įvertinęs patikrinimų metu paaiškėjusią faktinę situaciją, Seimo kontrolierius nustatė, kad LAVL palatoje, kurioje buvo laikomas Pareiškėjas, dušo ir tualetu patalpose fizinės aplinkos pritaikymas akivaizdžiai neatitinka STR reikalavimų, šios patalpos nėra tinkamai pritaikytos neįgaliesiems ir jų specialiems poreikiams, neįgalieji negali savarankiškai, tinkamai ir oriai pasirūpinti asmens higiena, yra žeminamas jų orumas, taip pat ir Pareiškėjo (šios pažymos 16 punktas).

19. Skunde taip pat teigiama, kad palatoje Nr. [...] nėra stalo, drabužių kabyklos, lentynų.

Skundo tyrimo metu LAVL administracija informavo, jog šioje, kaip ir kitose palatose, yra sieninė viršutinių drabužių pakaba, šalia lovos prie grindų pritvirtinta stalo aukščio spintelė asmeniniams daiktams laikyti, kurios viduje, lentynose, galima laikyti daiktus, o ant spintelės paviršiaus galima valgyti bei rašyti..

Pažymėtina, kad LAVL yra Kalėjimų departamentui prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos pavaldi biudžetinė įstaiga, kurios paskirtis – ambulatorinių ir stacionarių asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimas asmenims, kuriems paskirta kardomoji priemonė – suėmimas, ir arešto bei laisvės atėmimo bausmes atliekantiems nuteistiesiems, užtikrinant kardomosios priemonės – suėmimo, arešto ir laisvės atėmimo bausmių vykdymą. Atsižvelgiant į tai, LAVL turi atitikti ir nustatytus sveikatos priežiūros įstaigų įrengimo sveikatos saugos reikalavimus, kurie taikomi tiek, kiek įmanoma užtikrinant jos pacientams paskirtos kardomosios priemonės – suėmimo, arešto bei laisvės atėmimo bausmių vykdymo ypatumus. Todėl šiai įstaigai taikytini ir gydymo įstaigų aprūpinimo baldais reikalavimai, įtvirtinti HN 47:2011. Šio teisės akto 21 punkte nustatyta, kad palatoje kiekvienam pacientui turi būti spintelė paciento asmeniniams daiktams laikyti bei spinta (arba atskira spintos dalis) arba kabykla viršutiniams drabužiams kabinti, tačiau šiame teisės akte stalų įrengimas palatose nenumatytas.

Neįgaliųjų departamento 2018-04-16 rašte Nr. (1.13.)-SD-763 nurodoma: jog „[...] Įvertinus sąlyginai nedideles neįgaliųjų nuteistųjų gyvenamąsias patalpas, jose gyvenančiųjų skaičių ir jų norą nevaržomai judėti bei siekiant užtikrinti įstaigos personalo teikiamas sveikatos paslaugas, pasitelkiant įrangą ar inventorių, papildomų baldų atsisakyta. Bendrai visa esama aplinka yra orientuota į įstaigos teikiamas sveikatos priežiūros ir stacionaro paslaugas.“

Seimo kontrolierius pažymi, kad X pareiškėjo skundo tyrimo metu, 2018-07-31, buvo gautas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos raštas Nr. (1.1.20-411)10-5842, kuriame pateikta ekspertinė nuomonė: „HN 47:2011 reglamentuoja, kad daugiavietėse palatose turi būti ne daugiau kaip 4 lovos (išskyrus intensyvios terapijos ir reanimacijos palatas – sales, hemodializės palatas – sales), o minimalus plotas 1 lovai palatoje – 7 m². [...] HN 47:2011 nenumato privalomo stalo (-ų) įrengimo. Jeigu asmens sveikatos priežiūros palata atitinka pirmiau minėtus reikalavimus [...], joje gali būti (bet neprivalo) ir kitas, nei nurodytas HN 47:2011, inventorius.“

Pastebėta, jog sunkiai judantiems asmenims privažiuoti neįgaliojo vežimėliu prie spintelės, kuria yra privesti naudotis vietoje stalo, yra sudėtinga, todėl patogus stalas palatoje tikrai palengvintų negalią turinčių asmenų buitį.

Svarbu pažymėti, kad LAVL suimtieji / nuteistieji ne tik gydomi, bet ir šioje įstaigoje tęsia bausmės atlikimą, todėl šioje gydymo įstaigoje taip pat turi būti užtikrinama čia esančių suimtųjų / nuteistųjų socialinė rehabilitacija, skatinama, kad asmenys užsiimtų įvairia veikla. Atkreiptinas dėmesys, kad pataisos įstaigose esančiose kamerose pagal Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2017 m. birželio 7 d. įsakymu Nr. V-245 patvirtintas Laisvės atėmimo vietų patalpų aprūpinimo baldais ir kitu inventoriumi normas yra numatytas stalas, kurį nuteistieji / suimtieji naudoja tiek valgymui, tiek laisvalaikio veikloms. BVK 173 straipsnio 5 dalyje numatyta, kad neįgaliesiems, taip pat laisvės atėmimo vietų ligoninėse gydomiems nuteistiesiems turi būti sudaromos geresnės gyvenamųjų patalpų ir buities sąlygos. Taigi šiuo atveju kyla pagrįstų abejonų, ar palatose, kuriose nėra stalo ir yra laikomi judėjimo negalią turintys nuteistieji, yra sudarytos geresnės sąlygos, kaip tai numatyta BVK.

Atsižvelgiant į tai kas pirmiau išdėstyta ir siekiant įgyvendinti Konvencijoje įtvirtintus tikslus bei užtikrinti judėjimo negalią turinčių asmenų teisę į fizinės aplinkos prieinamumą, rekomenduotina LAVL esančias palatas, kuriose laikomi judėjimo negalią turintys asmenys, aprūpinti papildomu inventoriumi, t. y., stalu (stalais).

20. Kartu paminėtinos ir Konvencijos nuostatos, įpareigojančios valstybę imtis atitinkamų priemonių, kad užtikrintų neįgaliesiems lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą, t. y., prieinamumo kliūčių ir trukdžių nustatymą ir pašalinimą. Konvencijos nuostatose taip pat numatyta, kad, jeigu neįgaliesiems bet kokio proceso pagrindu yra atimama laisvė, jie lygiai su kitais asmenimis turėtų teisę į garantijas pagal tarptautinę žmogaus teisių teisę ir su jais turi būti elgiamasi laikantis šios Konvencijos tikslų ir principų, įskaitant tinkamą sąlygų pritaikymą (šios pažymos 10 punktas).

Svarbu paminėti, kad LAVL buvo renovuota ir pradėta eksploatuoti 2016 metais, todėl visi pastatai ir patalpos turėjo atitikti teisės aktų (tarp jų, ir STR) reikalavimus.

21. LVAT yra išaiškinęs (šios pažymos 18 punktas), jog Konvencija įpareigoja valstybę užtikrinti, kad asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi garantuoti, kad kalinami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, kad jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalinamu.

Atsižvelgiant į tai bei remiantis šių aplinkybių visuma, yra pagrindo daryti išvadą, kad, būnant LAVL, Pareiškėjo teisės į aplinkos prieinamumą nebuvo tinkamai užtikrinamos, todėl jo Skundo dalis dėl netinkamo aplinkos prieinamumo asmenims, turintiems judėjimo negalią, ***pripažįstama pagrįsta***.

Dėl LAVL administracijos veiksmų paimant asmeninius daiktus, vykdant priežiūrą ir teikiant atsakymus į skundus bei prašymus

22. Pareiškėjas skundėsi, kad jis buvo nuolat stebimas pro duryse esantį langelį, atvykus į įstaigą buvo paimti jo asmeniniai daiktai, nors nuteistiesiems galima juos turėti, neatsakyta į jo skundus ir prašymus.

23. BVK 112 straipsnyje numatyta, kad pataisos įstaigų režimas – tai diferencijuotų laisvės atėmimo bausmės vykdymo sąlygų ir šią bausmę atliekančių nuteistųjų elgesio taisyklių visuma. Pagrindiniai pataisos įstaigų režimo reikalavimai yra šie: būtinas nuteistųjų izoliavimas ir nuolatinė jų priežiūra; reikalavimas nuteistiesiems tiksliai ir nenukrypstamai atlikti savo pareigas; skirtingų

laikymo sąlygų sudarymas atsižvelgiant į nuteistojo padaryto nusikaltimo pavojingumą ir pobūdį, nuteistojo asmenybę ir elgesį bausmės atlikimo metu.

Tyrimo metu LAVL administracija informavo, kad buvo vykdoma įprastinė Pareiškėjo apsauga ir priežiūra, nebuvo taikomi jokie specialieji reikalavimai.

24. Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių 57¹ punkte numatyta, kad laikinai išvykstantiems iš pataisos įstaigos į tardymo izoliatorių nuteistiesiems leidžiama pasiimti maisto produktų, būtiniausių reikmenų ir kitų daiktų, o laikinai išvykstantiems į laisvės atėmimo vietų ligoninę arba kitą asmens sveikatos priežiūros įstaigą – greitai gendančių maisto produktų ir šių taisyklių 18 priedo 3 punkte [higienos reikmenys] bei 2.2 [apatiniai rūbai], 2.6 [kojinės, pėdkelnės], 4.1, 4.2, 4.3, 4.9, 4.13, 4.15, 4.19 ir 5.5 papunkčiuose nurodytų drabužių, higienos ir kitų reikmenų. Laikinai išvykstančio iš pataisos įstaigos nuteistojo pasiimamų daiktų bendroji masė neturi viršyti 10 kilogramų.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad, Pareiškėjui atvykus į įstaigą ir atlikus jo kratą, jam buvo gražinti greitai gendantys maisto produktai, o visi kiti daiktai, kurių neleidžiama turėti su savimi, buvo perduoti į sandėlį. Pareiškėjas 2017-12-07 kratos protokolą pasirašė ir jokių pretenzijų neturėjo.

25. BVK183 straipsnyje numatyta, kad viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos.

Pareiškėjas Skunde Seimo kontrolieriui nurodė, kad nesulaukia atsakymų į keletą savo skundų ir prašymų. Iš Seimo kontrolieriui pateiktų Nuteistųjų rašytinių pasiūlymų, prašymų (pareiškimų), peticijų ir skundų registro atitinkamų puslapių (kopijų) turinio nustatyta, kad nurodytomis datomis Pareiškėjas du kartus buvo pateikęs prašymą apsipirkti bei 2017-12-22 ir 2017-12-27 prašymus dėl perkėlimo į Alytaus pataisos namus. Pareiškėjas į Alytaus pataisos namus buvo išvežtas 2018-01-03; tai ir yra pažymėta jo prašymuose. Daugiau jokių kreipimūsi neužregistruota.

26. Įvertinus nustatytas aplinkybes, darytina išvada, kad Pareiškėjo Skundo aplinkybės dėl galimai netinkamų LAVL administracijos veiksmų paimant asmeninius daiktus, vykdant sustiprintą priežiūrą bei teikiant atsakymus į skundus bei prašymus, tyrimo metu nebuvo patvirtintos, todėl ši Skundo dalis atmestina.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

27. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, nusprendžia X skundo dalį dėl netinkamo aplinkos prieinamumo Laisvės atėmimo vietų ligoninėje asmenims, turintiems judėjimo negalią, pripažinti pagrįsta.

28. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, nusprendžia X skundo dalį dėl Laisvės atėmimo vietų ligoninės pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su jo laikymo sąlygomis, prašymų nagrinėjimu, atmesti.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

29. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 14 ir 17 punktais, *Lietuvos Respublikos teisingumo ministrui rekomenduoja*:

29.1. imtis priemonių išsiaiškinti, kodėl LAVL palatoje Nr. [...] esančios sanitarinės patalpos, t. y., tualetai ir dušai, nėra pritaikyti asmenims, turintiems judėjimo negalią, nustatyti asmenis, kurie galimai yra atsakingi už susidariusią situaciją;

29.2. išsiaiškinti, ar kitos LAVL palatos tinkamai pritaikytos žmonių su negalia poreikiams;

29.3. imtis priemonių, kad pažeidimai būtų pašalinti.

30. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 14 punktu, *LAVL direktoriui rekomenduoja*:

30.1. imtis priemonių užtikrinti tinkamą LAVL aplinkos pritaikymą judėjimo negalią turintiems asmenims, taip pat ir aprūpinant palatas stalais;

30.2. imtis priemonių ir pritaikyti sanitarines patalpas palatose, kuriose yra laikomi judėjimo negalią turintys asmenys, taip, kad jie galėtų savarankiškai, tinkamai ir oriai pasirūpinti asmens higiena.

31. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) nagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas